

מסורת הש"ס

(א) סוכה טו: (ב) וְלִפְנֵי הָאֵלֶּיךָ: (ד) עִירָא עִירָא: (ה) שְׂמַח קָלָא: תוספתא ברכות פ"ו ה"ד: (ו) סוכה טו: תוספתא: (ז) סוכה טו: (ח) גִּישְׁתָּהּ מֵהָ: ע"פ: (ט) שִׁנְיֵהֶינָהּ: (י) ק"י: וְהִנָּקֵד הִנָּקֵד וִירֵד לְמִטָּה בִּי קֶשֶׁר אֵינִי: (יא) ק"י: (יב) ק"י: (יג) ק"י: (יד) ק"י: (טו) לְשִׁמּוּתָהּ קוּדֶס: (טז) שֶׁנִּי: ק"י: (יז) דְּרִיבִּים גַּבֵּי: (יח) דְּרִשְׁתִּין: (יט) קִלְמָתִין בְּגִיבֵי: ק"י: (כ) לֹאֲבָן דִּמְיָ עֵבֶד וְהֵשֶׁךְ יָדוֹ וּמוֹמָר מִי מִי מִי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּהֵבִי מִי מִי: ק"י:

מוסף רש"י

לולב שיש בו ג' סתחים כדי לנענע בו כשר. מפרש בגמרא שגם סתחים האם שחורה מנגד חורש על הדם וטפה ותר כדי לנענע דענין נענע דקלמן (דף ה:) מעלה ויורד מוֹלֵךְ ומוֹלֵךְ לפרוץ ורחות רשות ועליון רשע (סוכה כ"ט:). חד מנייהו כחרי מרינ: דאמר על ארץ ישראל עירך פקחים ומחשים (תובנות טו). רופא: שיער למול דאמר על ארץ ישראל מילתו לשם עשרת סוכים. שרי לך דרכם למול את בניכם ואל תמול בזה: מעל לשם דיוט שגמלא ברכא עד גריזים וערפדן לה ענניה דלמחר בסבל חושטין (ו:) ומולן לא בניסח לשם ינה וז' כותי ולא ארמית: ממני שחשו על שמיטת דמיט (שבתה דזה כ"ב): סוכת עברי: עשייה מא"י הוה: עשייה מא"י הוה: כופל להם) קודם שיתלם דגליית: ומעטילן להו בגלימא. מכנים הכפל כנקב הטלית: ואזיק להו מיבק. עונגן שחחר ומכנים בל' ט'סתים הראשנים בתוך הכפל ומליין צענייה

רבינו גרשום

אבל יש לה שיעור למטה. שסחת מר' אבבעתא לא יעשה: וצריך לפירושה. הפתילין והוצאנן מן הגדיל: כי ציציתא דארמא. דאמר על הגדיל והגדיל שדברקה למעלה ופירושה למטה: (א) הטיל על הקרן. לסיף הקרן שלא הרחיק שלשה אבבעתא: אלא על הגדיל. על אותו חוט גס שבתחילת הבגד. ואית דאמרי על הגדיל שהטיל על הציצית כנגד לרוחב הבגד. ששארצין הבגד לרוחב. וארגין אותו וגדל כשם: שהתא נטופת על הקרן. כלומר התא מרוחקת: הקרן ותחת ויתר ארוך מן הקרן: מלא קשר גדיל היינו קשר חבשי על גדר הדינה כאורך אבבע הגדול והיינו בתוך ג' אבבעת דקאמר בר פפא ואדי ואדי הוי ארץ שיעורא: ולא לירחק פסי מן הקרן. וכמה דמקרי אבלי אר הדר בצד מעלי: איצטריך דר' יעקב דאמר צריך להרחיק מלא קשר גודל: וכמה דרחיק טפי מעלי: קר גודל לית לו בה: חד מנייהו. מבני א"י עירך כחרי מנין דאירא דא"י מחכים. משום (ז) הוא רבינא: ועירך להו עירך. דליהו תמיא והדר מעטיל להו בגלימא: ואביק להו מיבק. והה עונגן ספוד לבגן: קסבר בעינן דליהו תמיא חושין בגלימא עצמה כי היכי דבעינן ומניא במקום תפילין: ולא אביק להו. אלא היה צריך על גבי חמיסר: כי דידן. ארבעה וכופלן: רופא קרי אומן שמל ומרפא: סוכה מסייעא ליה. לרב חסדא:

(א) וברשי" זיל מנול להיפך שדנקות מלמטה ונלה שדקיים כונו לנר אחד דלגה חלה הוא דנקו וסוף השער הוא פסול. (ב) אולי ג'ל משום דרבינא מא"י הוה.

(לרב: ב) לא היה כופל לשמנה קודם שיתלם בגנן ומעטיל: (ד) ומכנים. שני הראשין: (פ) בטלית. אביק לשון נקב שמכניסים בנקב של כפל כדאמרין בהקומץ רבה (דף לג ע"א) חבר ציד אבקתא: בעינא תמניא בנקב תלתי דחבי דריש: (ו) שנים. גדילים משמם. גדילים ר' גדילים. שנטה. מרשי"ל שן מהר"פ: (ז) חרבות ואח"כ כופלן לשנטה נמחק: (ח) וכתב גדילים. וחרבות רמי ח' חושין דכתיב נמחק: (ט) עור. שני אות מ' נמחק: (י) כן קבלתי: (יא) במסכת ואות ר' נמחק: (יב) ציצ' לשון: (יג) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (יד) להחלל כמותר:

אין לה שיעור למעלה. דכמה דעבי ליהוי ארוך: **ויש לה שיעור למטה.** דמשולשת ד' צעיגן אצל צליר מהכי לא יא' ודקתני משהו דבשמהו נמי מתכשרי (ב' גרדומי: **ולריך לפירושה כי לוסיא דארמא.** ככלויתם של עובדי כוכבים דנקות מלמטה ופירודות מלמעלה: **על הקרן.** על שפת חודה של קרן: **גדיל.**

חוט עבה וחזק יא' צבגד תחילה כדי שלא יהא נוח ליקרע. ל"א גדיל אלו הן חוטין ד' שצשפתי שני הגדדים וקורין אוריל"ש: **שתא נטופת על הקרן.** שתא תולה ומכה על הקרן כלומר בל' ט'כשיגבינה למעלה מן השפה כדי שתאח תולה ונוגעת התלויה בקרן: **שיבתיק מלא קשר גודל.**

צריך שיגבינה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם בל' צשר עד פרק ראשון: **ואילעריך דרב פפא.** דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלל יגבינה יומר מנ' אצבעות: **וכמה דקריב.** לשפה טפי מעלי ואפילו צמודה של שפה **לימכשר: דסתר וצור ממלא קשר גודל.** דנקסתר יא' וינרעז [הנקב] **וירד [הגדיל] למטה עד יא' שנמד צליר ממלא קשר.** אי נמי נסתר יא' הצבג מלמטה שקורין אנפיליי"ר **עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל: בשעם** **(עשייה** **(א)איסמך.** **סרוא]** דרבי יעקב ואנא נמי בשעת **בא]** **(עשייה** **[הוא]** **מלא קשר גודל: איכספ.** **רב סמא:** **א"ל** **(לכב:)** **לרב סמא: חד מנייהו.** מבני ארץ ישראל ורבינא מא"י הוה: **ועייף להו.** **בא]** **כופל להם)** קודם שיתלם דגליית: **ומעטילן להו בגלימא.** מכנים הכפל כנקב הטלית: **ואזיק להו מיבק.** עונגן שחחר ומכנים בל' ט'סתים הראשנים בתוך הכפל ומליין צענייה

(בא] בטלית דהכי דריש גדיל שנים **(בז]** גדילים תרתי משמע שהן ד' חוטין **(בז]** ואחר כך כופלן לשמנה: **רמי ח'.** חוטין **(בא]** דמקיב גדילים) לרבות עוד **(בא]** שנים גדילים דהוו תמניא חוטין. **קן לו קבלה מרבינו יעקב הזקן** **(לא]** **דמסכת יבמות: דאינהו שיספרי.** לאחר שהניסן טלית כופלן והן **שפתס: צידן.** מכנים ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה: **רמי חוטין.** היה מעטיל ציית לטליתו: **זייל.** **(בא]** **לינגל:** **אין לזיכה ברכה.** בשעת **עשייה: מאי רומיא.** מאי קושיא: **כל מנהו כשזיכה כעובד כוכבים שישראל אינו לריך ברכה.** דאין יכול לומר אשר קשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר צה. מפי המורה: **רופא.** מוהל: **ואל ימול כושי.** לפי שמל לשם הר גריזים דמפרשם הם כנסכת ע"ז **(דף כו:): מדי הוא טעמא.** דמקשי **רב חסדא: אלא לרב רב מיפסל פסיל.** מילה צעובד כוכבים הלכן **איכא למימר דרב חסדא לא ליג] קשיא אלא לרב: ואסה אס בריטי תסמור.** **(יד]** **לנימול כמותן אני מוסר:** **סמול ימול.** קרי ציה המל ימול: **סוכה מסייע ליה.** לרב חסדא: **סוכה מכל מקום.** מפרש צפ"ק דמסכת סוכה [מ: פ:]:

מפשרניא

י בא לישב בה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה ואילו לעשות סוכה לא מברך תפילין תיובתיה והרי תפילין דפסולות בעובד כוכבים דתני ^(א)רב חיינא בריה דרבא מפשרניא

התכלת פרק רביעי מנחות

מב.

ואביק דהו מיבק. ג"ל שלא היה מעביר דרך נקב האזק אלא שצנע חוטין לכל היותר והשמיני מניח וקושר בו דלג"כ היה יכול להעביר הליית מן הטלית דרך האזק אחר עשייתן ולא משכמת כאלס דגליית: **תבנייא** בגי'מא. דריש גדילים ארבעה וכן מתכלת שצשעת נתינתן בטלית

יהו שמונה ורבי ירמיה מדפמי סובר כן ואס כן הוו להו שיספרי דלית ליה אנך: **מניין** דציצית בעובד כוכבים שהיא פסולת. משמע הא אשה כשירה ולא אמר כל שאינו צלבישה אינו צעשייה דהא לא כמיב גנופה לבישה אלא כנלאים ומילתא אחריתי היא וגבי מפילין ע' דרשי כי הא' גוונא: **בישראל** אינו צריך צבד. דמשמע זינו ולא

לאחרים: **ואל ימול בות.** לאחר שהמיר דמו דסתמיהו לשם הר גריזים אע"ג דגירי אמת הן ועובד כוכבים אע"ג דצפ' המציא תניין (גיטין דף כג.) ט' קא אמר גבי גנן עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עבד שאני התם דסמס אשה לאו לגירושין קיימא אצל סתם מילה לשמה קיימא וכהי משני גבי זבחים (דף ז:): ומתוך כך ניחא כסמון דמכשר צליית צעובד כוכבים מדמכזי ועשו להם דמשמע אחרים יעשו מילה וצמר הכי מכשר משני טויהה שלא לשמה ומיייתי מגא' מתפילין משמע דגליית נמי צעי לשמה אע"ג דעובד כוכבים כשר ומימה כיוון דסממא לשמו קאי אמאי איצטריך לרבות עובד כוכבים וי"ל כי היכי דלא נימעטי מבני ישראל ומימה וגבי ספרים ומפילין ומוחוות לנה לי למעוטי עובד כוכבים מוקשרתם וכתבתם מיופז לי דסממא לאו לשמו קאי דצפריך תניוקין (גיטין דף מד): פסל אכרות שלא כתב לשמן דלמרינן הם ס"מ שכתבתי אכרות שזה לא כתבתי לשמן משמע אלא סממן לשמן דאיצני למימר שכתבתי שלא לשמן וי"ל ^(א)דאיצטריך משום עבד ואשה דדוקי ומסור ומומר אע"ג דתני עובד כוכבים הכי נמי מני כותי אע"ג דסממיה ללס הא גריזים ולא איצטריך ליה קרא אז נמי לאו דלן וצעי למימר שלא לשמן דפ' כל הגט (שם דף כד.) מן כל הגט שכתב שלל לשם אשה פסול ואע"ג דסממא נמי פסול אלאמה לא דייק אי נמי נראה דלאוכרות לצד צעינן כולי האי איצטריך למעוטי אי כתב צלא אכרה:

ואילו כוכבים בישראל אין צריך לברך כל מצוה שפסולה בעובד כוכבים בישראל צריך לברך וכללא הוא והרי מילה דכשירה בעובד כוכבים דתניא ^(ז)עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי ימול ארמאי ו' ואל ימול כותי דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר יכותי ולא ארמאי ובישראל צריך לברך דאמר מר ^(ח)המל אומר ^בברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה מידי הוא טעמא אלא לרב רב ^(א)מיפסיל פסיל דאיחמר מנין למילה בעובד כוכבים שפסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר ^גואתה את בריתי תשמור ר' יוחנן אמר ^דהמול ימול המל ימול סוכה מסייע ליה תפילין הוי תיובתיה הרי סוכה דכשירה בעובד כוכבים ^(ד)תניא ^הסוכת עובדי כוכבים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותיים סוכה מכל מקום כשירה וכלכד שתהא מוסוכבת כהילכתא ובישראל אין צריך לברך דתניא^(ה)העושה סוכה לעצמו אומר ^וברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה י בא לישב בה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה ואילו לעשות סוכה לא מברך תפילין תיובתיה והרי תפילין דפסולות בעובד כוכבים דתני ^(א)רב חיינא בריה דרבא מפשרניא

להרחיק כשיעור המפורש משני צידי הכנף: (ו) ציצ'. דקא שמענא: (ז) ואל ימול כותי דברי ר' מאיר. ואע"ג דסבר ר"מ דכותים גזרי אמת הן צריך לומר דלאחר מכן נתקלקלו: הלכה דאין צריך לברך לא לעשות סוכה ולא לעשות ציצית מיהו העושה סוכה מברך שהחיינו ומנהג העולם לסודר עד הכוס: (ח) רב. מיפסיל: (ט) המול ימול. סוכה: (י) הזה. נכנס לישב: (יא) לא. וזה דקתני: (יב) מכתשירי. בברכות: (יג) וזהו, שאורגין בבגד: (יד) חושין. תבשתי: (טו) שיבוינה: (טז) עס. הבהשר: (יז) ונחבה. הנקב וירד למטה: (יח) עד. שניפחת מן הנקב עד שהשפה ממלא קרן גודל תיבות שעמד בצ"ד נמחק א: (טן) סתרי. ארית הבגד: (כ) עשייה. אחמר דר: (כא) עשייה דהתבית: (כב) רב. איש נמחק: (כג) הוא רבינא: (כד) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (לז) להחלל כמותר: (לח) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (לז) להחלל כמותר: (לח) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (לז) להחלל כמותר:

להרחיק כשיעור המפורש משני צידי הכנף: (ו) ציצ'. דקא שמענא: (ז) ואל ימול כותי דברי ר' מאיר. ואע"ג דסבר ר"מ דכותים גזרי אמת הן צריך לומר דלאחר מכן נתקלקלו: הלכה דאין צריך לברך לא לעשות סוכה ולא לעשות ציצית מיהו העושה סוכה מברך שהחיינו ומנהג העולם לסודר עד הכוס: (ח) רב. מיפסיל: (ט) המול ימול. סוכה: (י) הזה. נכנס לישב: (יא) לא. וזה דקתני: (יב) מכתשירי. בברכות: (יג) וזהו, שאורגין בבגד: (יד) חושין. תבשתי: (טו) שיבוינה: (טז) עס. הבהשר: (יז) ונחבה. הנקב וירד למטה: (יח) עד. שניפחת מן הנקב עד שהשפה ממלא קרן גודל תיבות שעמד בצ"ד נמחק א: (טן) סתרי. ארית הבגד: (כ) עשייה. אחמר דר: (כא) עשייה דהתבית: (כב) רב. איש נמחק: (כג) הוא רבינא: (כד) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (לז) להחלל כמותר: (לח) חסדא לא. מצי לאקשוי וחיבת אלא נמחק: (לז) להחלל כמותר:

(א) נראה דהצי' שכתב רש"י שחך אמר תיבת קשר גודל.

עין משפט ונר מצוה

לם א מיי פ"ח מלכות ציית הל' טושי"ע א"ח ס' יא סקיף ז' ב מ' מיי פ"ח מה' לולב הל' ח סמג עשין מז טושי"ע א"ח סמג מרס סקיף ז' ב מ' מיי פ"ח מלכות ציית הלכה א סמג עשין טו טושי"ע א"ח ס' ח סקיף ז':

בב ד מיי שם הלכה ו טושי"ע א"ח ס' יא סקיף ז':

בג ה מיי שם טושי"ע שם סקיף ז':

בד ו מיי שם הל' טושי"ע א"ח ס' יא סקיף ז':

בז ה מיי שם טושי"ע שם סקיף ז':

בח ז מיי שם הלכה ו טושי"ע א"ח ס' יא סקיף ז':

בט א סמג עשין כח טושי"ע י"ד סמן דמס סקיף ז':

כא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

כב א סמג דקס סקיף ז':

כג ל מיי פ"ח מהלכות סוכה הל' טו טושי"ע א"ח סמן דמס סקיף ז':

כד א סמג עשין כח טושי"ע י"ד סמן דמס סקיף ז':

כה א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

כז א סמג עשין כח טושי"ע י"ד סמן דמס סקיף ז':

כח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

כט א סמג עשין כח טושי"ע י"ד סמן דמס סקיף ז':

ל א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לח א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לא א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לב א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':

לז א מיי פ"ח מה' מילה סמג שם סקיף ז':